

УДК 339.9

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

ІГОР МАРКОВСЬКИЙ,

аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті виконано огляд й аналіз досліджень теоретичних засад інноваційного розвитку та визначено його основні категорії. Здійснено систематизацію теоретичних підходів до дослідження інноваційних процесів. Акцентовано необхідність управління інноваційним розвитком як на рівні країн, так і на рівні окремого підприємства на основі поєднання різних методик та інструментів.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інтеграційна стратегія, модель інноваційного процесу.

Постановка проблеми. Наявність теоретично обґрунтування будь-якого процесу (у тому числі такого складного, як інноваційний розвиток) свідчить про відносну розвинутість відповідного виду діяльності, наявності історично перевірених шляхів виникнення, удосконалення й розвитку. Тим самим будь-яка з країн, яка стає на шлях інтенсифікації інноваційної діяльності, не шукає самостійних шляхів, а керується відомими й перевіреними теоретичними надбаннями інших, що визначають пріоритетні засади інноваційної діяльності, так зване теоретичне підґрунтя інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти теоретичних основ інноваційного розвитку були предметом дослідження багатьох учених. Серед них слід виокремити роботи В. Джевонса, П. Друкера, В. Зомбарта, М. Кондратьєва, Е. Менсфілда, Г. Менша, А. Ромео, Б. Твісса, Р. Фостера, Й. Шумпетера та інших.

Мета статті - дослідити теоретико-методологічні підходи до формування інтеграційної стратегії інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до безпосереднього аналізу теоретичних поглядів у рамках теорій інноваційного розвитку, слід зазначити, що всі теорії умовно можна поділити на класичні та неокласичні. Саме поняття "інновація" вперше з'явилося в роботах культурологів ще в XIX ст. й означало введення певних елементів однієї культури в іншу. Загальна теорія інноваційного розвитку насамперед ґрунтується на класичних положеннях. Зародження класичної інноваційної теорії припадає на початок XX ст. Уважають, що біля її джерел перебували австрійський учений Йозеф Алоїз Шумпетер¹ і його німецькі колеги В. Зомбарт та В. Мітчерліх. У своїх працях, написаних до 1920-х років, вони звертаються до ідеї циклів М. Кондратьєва, обґрунтовували капіталістичне підприємство як клітину гос-

подарської системи капіталізму, джерело життя, оскільки в ньому діє рушійна сила капіталістичного господарювання - підприємництво.

В. Зомбарт у статті "Капіталістичний підприємець" (1909) описує тип підприємця, характеризує його функції й бачить його основне завдання в просуванні технічних новинок на ринок. На думку В. Зомбарта, підприємець, що створив винахід, надалі не зупиняється на його впровадженні, а намагається розповсюдити новинку, що й характеризує його як носія технічного прогресу. Внесок В. Зомбарта в теорію інновацій полягає в такому твердженні: "підприємець є носієм інновацій". Сьогодні цю концепцію розвиває П. Друкер [3], який стверджує, що інноваційність - особливий інструмент підприємництва. Новаторство тут полягає у виявленні в уже існуючих ресурсах нових якостей із метою створення нових благ. Більше того, у процесі нововведення створюються нові ресурси. Наукова праця В. Мітчерліха "Економічний прогрес" (1910) присвячена проблемам економічного розвитку й значенню нововведень, а висновки схожі з висновками В. Зомбарта.

У праці Й. Шумпетера 1911 року під назвою "Теорія економічного розвитку" [12] технічна інновація розглядається як економічний засіб, що застосовується підприємцем з метою підвищити свій прибуток. Із цього дослідження й починається класична теорія інновацій, що започаткувала багато напрямів досліджень і мала безліч наукових послідовників.

Вихідним пунктом міркувань Й. Шумпетера, як і попередніх авторів, був динамічний розвиток капіталізму. Динамічна теорія розвитку, на думку Й. Шумпетера, ґрунтується на постійних "коливаннях" кон'юнктури, які він пов'язує зі "здійсненням нових комбінацій" чинників виробництва, які спричиняє "динамічний підприємець". Й. Шумпетер розрізняє п'ять характерних випадків нових комбінацій [12]:

1. Виготовлення нового продукту або відомого продукту з новими властивостями.

2. Упровадження нового, ще невідомого в цій галузі методу виробництва.

¹ Наприкінці 30-х років Й. Шумпетер емігрував до США, де продовжував активно друкуватись.

3. Освоєння нового ринку збуту.

4. Отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів.

5. Проведення реорганізації (організаційна перебудова), включаючи створення монополії або її підрив у конкурентів.

Ці комбінації різні за своєю сутністю, але мають в основі дещо спільне - елемент новизни. Саме новизну Й. Шумпетер уважав вирішальним критерієм у визначенні нововведення. Саме цьому автору належить ідея виходу через низку дрібніших інновацій на теорію інноваційних пучків, тобто кластерів.

Й. Шумпетер відіграв велику роль у розвитку теорії економічних циклів. Проаналізувавши теорію "довгих хвиль" М. Кондратьєва, він зробив висновок про те, що розвиток економіки - це складний циклічний процес, у якому спалахи нововведень є причиною чергування фаз кризи і процвітання. Він доводить, що інноваційну діяльність слід розглядати тільки за умов циклічності й динамічного змагання старих товарів і технологій із новими, які приходять їм на зміну, і визначає руйнування, що постійно повторюється як "процес творчого руйнування", шлях від застарілого до сучасного [5, с. 59].

Основні положення інноваційної теорії Й. Шумпетера зводяться до такого:

1. Рушійною силою прогресу у формі циклічного розвитку є не будь-яке інвестування у виробництво, а лише в інновації, тобто впровадження принципів нових товарів, техніки, форм виробництва й обміну.

2. Уперше вводиться поняття життєвого циклу інновацій як "процесу творчого руйнування".

3. Численні життєві цикли окремих нововведень зливаються у вигляді пучків ("кластерів").

4. Й. Шумпетер сформував концепцію рухомої, динамічної рівноваги, що пов'язана з різними видами інновацій.

У 1930 р. вийшла праця "Віковий рух у виробництві й цінах", у якій її автор Саймон Кузнець на підставі аналізу значної кількості показників п'яти країн установив закономірності їх тривалої динаміки й зробив висновок, що тренд будь-якого з виробничих рядів відображає цикл домінуючої для кожного з них технічної інновації (або відкриття нових ринків, або природних ресурсів) [6]. С. Кузнець підтвердив думку Й. Шумпетера про взаємозв'язок між підприємницькою активністю й "кластерами" інновацій та довів, що бажання інвестувати в нові товари або в нові види техніки, а також сама можливість цього виникають лише в особливих умовах - якщо зростає виробництво, але довгий час не впроваджується ніяких принципово важливих нововведень, тоді накопичується капітал застарілого зразка, що не сприяє зростанню продуктивності праці. Це все призводить до зниження ефективності виробництва, зростання капіталомісткості, поточних витрат, що зрештою спричиняє уповільнення загального економічного зростання, а далі і його занепад.

Значний внесок до класичної теорії інноваційного розвитку зробили також такі визначні економісти як П. Самуельсон, Я. Тінберген, Дж. Форрестер, Е. Мандель.

Неокласичний період теоретичного обґрунтування інноваційного розвитку пов'язують із такими відомими вченими-економістами, як Г. Менш, Б. Твісс,

У. Барнетт, Е. Менсфілд, Дж. Роджерс. Їхня діяльність була спрямована на реалізацію вимоги інтенсивного якісного розвитку технологій, активованих необхідністю вдосконалення озброєння під час Другої світової війни й у післявоєнний період. Так, наприклад, у 1947 році розпочалось упровадження напівпровідникової технології, що було справжнім базовим нововведенням. Нова технологія зумовлювала зміни в різних видах діяльності: від управлінських, інформаційних, гнучких виробничих систем до контролю виробничих запасів, наукових досліджень і розробок, канцелярських операцій, зміни організаційних структур підприємств та їхніх стратегій.

Справжній бум теоретичних розробок інноваційного характеру припав на 1980-ті роки. Тільки за 1975 р. у світі опубліковано понад дві тисячі праць, присвячених цій проблемі, і кількість їх продовжувала зростати [5, с. 62].

У теорії інновацій, завдяки працям німецького вченого Г. Менша, було уточнено їхні класифікації й "гіпотеза перервності". Він уважав, що нововведення революціонують виробництво, базові інновації "приходять групами або хвилями і перебувають у безпосередньому зв'язку з кризовими явищами або процвітанням економіки". З метою обґрунтування твердження про "чисельність нововведень", з одного боку, і "недостатність нововведень", з іншого, Г. Менш провів аналіз історії техніки з 1740 до 60-х років ХХ ст. На основі одержаних даних висунув гіпотезу "про перервність (Diskontinuitatshypothese)", яка постулює "драматичне чергування періодів, багатих нововведеннями, і нестачі їх" [7]. На думку Г. Менша, кризові явища пояснюються саме тим, що не вистачає базових інновацій і відсутні умови для розвитку науки й винахідництва. Він висуває тезу про необхідність усунення перешкод стосовно інновацій через "доповнення до глобального регулювання" шляхом участі держави в здійсненні проєктів нововведення для компенсації ризику, особливо відносно базових інновацій, щоб через взаємодію держави й підприємництва створити економічні умови для розроблення, реалізації та поширення інновацій.

Головний висновок, зроблений Г. Меншем, такий: "Поширена думка, що технічний прогрес розвивається неперервно (гіпотеза неперервності), не відповідає дійсності, на противагу цьому гіпотеза дискретності пояснює драматичну суперечність між періодами насичення нововведень і їх недостатності. Динаміка потоків, припливи й відпливи базових нововведень визначають зміни в економіці, які відображаються в зміні періодів зростання і стагнації" [7].

Концепцію Г. Менша розвиває американський економіст Р. Фостер, який у книзі "Оновлення виробництва. Атакуючі перемагають" (1985), узагальнюючи великий фактичний матеріал і використовуючи S-подібні логістичні криві як основний аналітичний засіб, зробив висновок про наявність технологічних меж та технологічних розривів і довів об'єктивність циклічного розвитку. Вивчаючи успіхи та невдачі корпорацій протягом тривалого часу (20-25 років), Р. Фостер виявив закономірності й принципи цих подій. Він установив, що нововведення підпорядковуються певній логіці та прогнозуванню й на цій основі можлива оцінка глибини майбутніх змін. А для цього, на думку Р. Фостера,

компанії повинні виконувати продуману і сконцентровану програму накопичення наукових знань за допомогою досліджень [11].

Отже, незважаючи на титанічну працю відомих науковців-теоретиків економістів на сьогодні цілісної теорії інноваційного розвитку ще не створено. Можливо, що однією з причин такого становища є суто локальні інтереси практичного характеру безпосередніх учасників інноваційного процесу. Інноваційний розвиток (як, до речі, і будь-який інший) має циклічний характер.

Циклічність розглядається як загальна форма руху як світового господарства, так і національних господарств, що виражає часову нерівномірність функціонування різних елементів господарств, зміну еволюційних та біфуркаційних (розгалужених) стадій його розвитку. Ідеться про неперервне коливання ділової активності, підйоми й спади ринкової кон'юнктури, чергування екстенсивного та інтенсивного типів економічного зростання.

Циклічність - це об'єктивна форма розвитку національної економіки і світового господарства як єдиного цілого. Інакше кажучи, закономірний рух від однієї макроекономічної рівноваги в масштабі економіки в цілому до іншої [8].

Центральною ланкою циклічного руху є криза, у якій поєднуються межа та імпульс зростання економіки. Тобто це різке порушення існуючої економічної рівноваги внаслідок диспропорцій у процесі відтворення, що різко зростають. Відбувається зниження попиту на товари й виникнення надлишку їх пропозиції. Криза утворює вихідну базу для нових капіталовкладень і нововведень, спонукаючи до оновлення на базі нової техніки, що здатна не лише відтворити докризовий рівень прибутку, а й забезпечити вищий його рівень [8].

Фази піднесення економічного розвитку починаються з похвалення ділової активності, тут важливу роль відіграють науково-технологічні нововведення, які впливають на зміну економічної кон'юнктури, реструктуризацію економіки, ділову активність. Наступна стабілізація характеризується незначними коливальними процесами в економіці, що належать до відносної стабілізаційної активності. Її відносність обумовлюється поступовим зростанням елементів занепаду. На стадії хвилі занепаду виникає нова активність інноваційної діяльності, результатом якої є докорінне оновлення обладнання, створення нових товарів і нових галузей виробництва, нових ринків, нових робочих місць. Спостерігається зміна технологічної парадигми, що в кінцевому підсумку виводить країну з кризи.

Проблема циклічності завжди привертала увагу вчених і дотепер залишається однією із центральних проблем розвитку суспільства. Загальна розробка теорії циклів почалась із середини XIX ст., коли англійський учений Х. Кларк звернув увагу на 54-річний розрив між двома економічними кризами 1793 і 1847 рр. Він припустив, що це не випадково й мають бути якісь на те причини, але не зміг їх сформулювати.

Інший англійський учений В. Джевонс, який увійшов в історію як творець теорії, відповідно до якої кризи надвиробництва зумовлені появою через певні проміжки часу плям на Сонці, і, використовуючи статистичний матеріал, намагався вперше довести існування тривалих коливань в економіці. Він про-

аналізував ряд цін і помітив у них наявність повторення тривалих періодів зростання й падіння [1].

Наприкінці XIX ст. про існування тривалих коливань писав український економіст М. І. Туган-Барановський, який, розглядаючи промислові кризи в Англії, довів, що циклічність економічного розвитку визначається обмеженістю позикового капіталу та особливостями його інвестування в капітальні товари.

Складність понять "інтеграційна стратегія" та "інноваційний розвиток" потребують попереднього опрацювання їх методологічного підґрунтя, що дозволить здійснювати адекватний аналіз, синтез та прогнозування відповідних процесів. Такі методологічні основи повинні містити розгляд сутності застосованих понять та їх основне застосування на рівні внутрішньодержавного й міждержавного (міжнародного) соціально-економічного розвитку.

Ємний термін "інновація", який сьогодні широко застосовується як у вітчизняній, так й у світовій літературі, не тільки віддзеркалює шлях сучасного розвитку суб'єктів інноваційної діяльності, а й свідчить про те, що він забезпечується шляхом оновлення всіх елементів цього процесу.

Оскільки для практичного вживання понятійної термінології необхідно знати особливості, межі та способи її застосування, то можна зазначити, що поняття "інновація" як інструмент багатофункціонального перетворення є самостійним об'єктом вивчення в усіх промислово розвинених країнах, де кінцевим результатом інноваційної діяльності є досягнення практичного ефекту щодо забезпечення суспільного добробуту держави й людства в цілому.

Поняття "інновація" - одне з найбільш уживаних у сучасній соціально-економічній літературі і має значну кількість різноманітних інтерпретацій. Однак, узагальнюючи всі визначення, можемо зазначити, що поняття "інновація" доцільно розуміти як техніко-економічний циклічний процес конструювання у вигляді як досліджень, так і безпосередньої практичної діяльності, який ґрунтується на нових комбінаціях нововведень, спрямованих на істотне поліпшення структури та якості виробництва й соціальної сфери.

При цьому поняття "інновація" доцільно розуміти як нововведення, яке впроваджене в господарську практику і якісно відміне від попереднього аналога [2, с. 16]. Будь-які інновації мають безпосередній зв'язок із новаціями, більшість яких реалізується у сфері економіки, забезпечуючи вирішення завдань економічного зростання, конкурентоспроможності не тільки підприємства, а й країни в цілому. Чимало новацій, своєчасно не впроваджених, морально застарівають, утрачають новизну і свою комерційну привабливість.

Будь-який вид інновацій характеризується певним життєвим циклом, що означає стадійність процесу, єдність його початку й кінця. Тобто це період від зародження ідеї до розробки, створення, поширення, використання та утилізації (занепаду) продукту. З урахуванням послідовності проведення робіт життєвий цикл інновацій розглядається як інноваційний процес, який охоплює кілька фаз розвитку.

Я. Ван Дейк висунув гіпотезу про те, що поява інновацій різних видів пов'язана з фазами соціально-економічного й науково-технічного розвитку, що

подаються у вигляді "довгої хвилі". Дослідивши чотири фази розвитку нової галузі, він дійшов висновків, що на фазі:

1) упровадження - існує велика кількість продуктивних інновацій, проте їх вибір проблематичний через недостатність інформації про майбутній платосприймачий попит (інновації цієї фази доцільно сприймати як ризикові, де невідомою залишається їхня майбутня ефективність, а тому вони характеризуються гострою необхідністю в державній підтримці);

2) зростання - характер попиту в основному визначився, і кількість продуктивних інновацій скорочується. Збільшення обсягів виробництва та продажу, дохідності стимулює технологічні інновації, що зменшують витрати виробництва (це фаза інтенсивного завоювання інноваціями економічного простору, при цьому вже пройдений відбір конкурентоспроможності й залишаються лише економічно перспективні інновації. Державна їх підтримка може бути знижена. Вони одержують властивість самовизначення);

3) зрілості - знижуються темпи випуску продукції, а інновації характеризуються окремими поліпшеннями цієї технології (це фаза, яка характеризується певною інерційністю, тобто інновації є такими ненавчаче за інерцією сприйняття, що ще втримує їх на певному економічному рівні);

4) старіння - продовжують знижуватись темпи випуску продукції та обсяги продажу, а насичення ринку зменшує трудомісткість технологічних інновацій (це фаза інноваційних "слідів", де від попередньої потужності вже нічого не залишилось. Погоджуючись із І. Пригожиним, можемо сказати, що це фаза, у якій створюються передумови для виникнення якісно нових інноваційних рішень) [2, с. 20-21].

Такий цикл складається з кількох фаз:

1) дослідження й розробка нововведення-продукту. Існує велика ймовірність невдач, ризиків і відтермінування одержання результатів. Спочатку, коли кошти вкладаються в науково-дослідницькі й конструкторські розробки, успіхи дуже скромні. Це сфера збитків. Закінчується фаза передаванням опрацьованої документації у виробництво;

2) технологічне освоєння масштабного виробництва нової продукції. При цьому обсяги виробництва мають сягнути рівня, який забезпечує беззбитковість роботи. Результати - зростання виробництва, прибутків;

3) стабілізація обсягів виробництва;

4) поступове зниження обсягів виробництва; продукція виводиться зі сфери реалізації.

В інноваційній сфері визначну роль відіграють тривалі інвестиції, бо інноваційний процес, як правило, триває 3-5 років і більше. У спеціальній літературі наводяться різні варіанти класифікації інвестицій, інвесторів та інфраструктури. Дослідження західних економістів свідчить, що понад 70 % приросту валового національного продукту економічно розвинених країн забезпечується інвестуванням інноваційних процесів.

Дослідники Е. Менсфілд, А. Ромео розглядали теорії життєвого циклу інновацій, які поширюються горизонтально - від окремих нововведень до повного насичення ними ринку. Вони припустили, що дифузія інновацій проходить інтенсивніше в науко-

містких сферах, її комерціалізація залежить від кваліфікації менеджменту, розподілу фірм цієї галузі за чисельністю працюючих, дохідності самої інновації [5, с. 21].

Ефективність інноваційного процесу визначається лише після впровадження інновації, коли з'ясується, якою мірою вона задовольняє потреби ринку. Важливе значення при цьому має інструмент моделювання. Модель інноваційного процесу дає змогу виділити в інноваційній діяльності окремі складові, відкриваючи тим самим можливість наскрізного планування інновації за стадіями, з урахуванням кон'юнктурних змін [5, с. 69].

Р. Росвелл виділяє декілька поколінь моделей інноваційного процесу. Історичний огляд природи інноваційного процесу засвідчує, що розвиток відбувається від простих лінійних моделей до більш складних діалогових [13].

Перспективний інноваційний розвиток будь-якого економічного об'єкта не може здійснюватися інакше, як через освоєння нововведень, через інноваційний процес, який є складним феноменом зі своєю структурою. У структурі інноваційних процесів виокремлюють такі два рівні:

1) елементної організації інновацій, що поділяє нововведення на частини (стадії, етапи, цикли), аналізуючи його змістовий аспект;

2) системної організації інновацій, на якому розглядають взаємодію окремих нововведень, визначають особливості їх поєднання, трансформацію тощо.

За визначенням американського дослідника Б. Твісса [10], інноваційний процес - це перетворення наукового знання, наукових ідей, винаходів у фізичну реальність (нововведення), яка змінює суспільство. В основі інноваційного процесу лежить створення, упровадження й поширення інновацій, необхідними властивостями яких є науково-технічна новизна, практичне їх застосування й комерційна реалізованість з метою задоволення нових суспільних потреб. Звичайно, світ нововведень не обмежується тільки технікою й технологіями. Удосконалення, зміни систем управління та організації процесів виробництва теж здійснюються через уведення інновацій.

При цьому інноваційний процес, як справедливо відзначив американський економіст Джеймс Брайт, розуміється як такий, що об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво й управління [9]. Він складається з отримання новинок і триває від зародження ідеї до її комерційної реалізації. Отже, інноваційний процес охоплює весь комплекс відносин: виробництво, обмін, споживання. Водночас дослідники розглядають такий процес з різних позицій, а саме [2, с. 28]:

1) як лінійне здійснення науково-дослідницької, науково-технічної, виробничої діяльності та маркетингу;

2) як паралельно-послідовне здійснення НДДКР і комерціалізації новинок;

3) як тимчасові етапи життєвого циклу інновації;

4) як процес фінансування інновацій.

Потреба в інноваційному процесі формується під впливом співвідношення між реальною й бажаною ситуацією в розвитку суспільства. Інноваційний процес включає потреби зміни ситуації або її вдосконалення.

Розрізняють три види інноваційного процесу [4]:
1) простий внутрішньо організаційний (натуральна форма);

- 2) простий міжорганізаційний (товарна форма);
- 3) розширений.

Успішність інноваційного процесу залежить від складної взаємодії багатьох інших чинників, які можна узагальнити так [2, с. 26]:

- 1) інноваційний потенціал господарської системи;
- 2) стан зовнішнього середовища;
- 3) специфіка інноваційного процесу.

Тут інноваційний потенціал господарської системи в ідеалі повинен переважати інноваційний потенціал навколишнього інноваційного середовища. Саме тоді він буде характеризуватись найбільшою конкурентоспроможністю. При цьому саме специфіка інноваційного процесу в господарській системі значною мірою визначає цю конкурентоздатність.

Такі процеси характеризуються сукупністю безперервно виникаючих, якісно нових, прогресивних з технічного погляду явищ, що забезпечують зміну поколінь техніки й технології, підвищують конкурентоспроможність суб'єктів господарювання [2, с. 28].

Висновки

1. Інноваційний процес є багатовекторним явищем, що поєднує широкий спектр категорій, основою яких є історично перевірені теорії - класичні та неокласичні.

Серед класичних теорій основними є теорії саме Й. Шумпетера та В. Зомбарта, які стверджують необхідність динамічного змагання старих товарів і технологій із новими, що є основою нововведень та рушійною силою економічному розвитку.

Неокласичні теорії передбачають появу інновацій у зв'язку з потребою розвитку технологій відповідно до ринкових умов (Г. Менш, Р. Фостер).

Незважаючи на велику кількість варіантів теорій, інноваційний процес залишається відкритим для подальшого дослідження й передбачає поєднання різних методик та інструментів.

2. Управління інноваціями зачіпає як концептуально-підприємницькі, так й організаційно-процедурні аспекти стратегічного розвитку підприємств і в цілому економіки країн. Інноваційна стратегія повинна відігравати провідну роль у політиці уряду,

оскільки виступає основою економічного розвитку та ринкової незалежності країни. Процес формування інноваційних стратегій складний, оскільки за своєю сутністю будь-які стратегічні заходи, що здійснюються підприємствами, мають інноваційний характер. На сьогодні вагомою проблемою є розроблення політики сталого інноваційного розвитку держави та побудова механізму державного регулювання інноваційним розвитком.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Американские буржуазные теории управления (Критический анализ). - М., 1978.
2. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. - К. : КНЕУ, 2003. - 394 с.
3. Друкер П. Ф. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы / П. Ф. Друкер ; [пер. с англ.]. - М., 1992.
4. Инновационный процесс в странах развитого капитализма / [под ред. И. Е. Рудаковой]. - М. : Изд-во МГУ, 1991; Инновационный менеджмент / [под ред. С. Д. Ильенковой]. - М. : Банки и биржи ; ЮНИТИ, 1997.
5. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент / Н. В. Краснокутська. - К. : КНЕУ, 2003. - 504 с.
6. Меньшиков С. М. Длинные волны в экономике. Когда общество меняет кожу / С. М. Меньшиков, Л. А. Клименко. - М. : Междунар. отношения, 1989.
7. Наука на пороге рынка : материалы междунар. конф. / [под ред. С. Ю. Глазьева]. - М. : Экономика, 1992.
8. Політична економія / [К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв та ін. ; за ред. К. Т. Кривенка]. - К. : КНЕУ, 2001. - 508 с.
9. Семиноженко В. Глобалізація і стратегія гуманітарної економіки / В. Семиноженко // Вісник НАН України. - 2001. - № 4. - С. 8-12.
10. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. - М. : Экономика, 1989.
11. Фостер Р. Обновление производства: атакующие выигрывают / Р. Фостер ; [пер. с англ.]. - М. : Прогресс, 1987.
12. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер ; [пер. с нем.]. - М. : Прогресс, 1982.
13. Rothwell R. Successful industrial innovation: Critical success factors for the 1990 s / R. Rothwell // RED Management. - 1992. - N 22 (3). - P. 221-239.

I. Markovskyy

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE INTEGRATION STRATEGY AND INNOVATION DEVELOPMENT

In the article author explored theoretical concepts of innovation development and identified the main categories of innovation development and integration strategy. Author systematized theoretical approaches of innovation processes.

Key words: innovation, innovative development, integration strategies, model of the innovation process.

© I. Марковський

Надійшла до редакції 15.09.2011